

ARXIU DE L'ADMINISTRACIÓ AUTONÒMICA

Els arxius dels departaments i organismes autònoms de l'Administració de la Generalitat de Catalunya

Marc Escolà i Pons

La peculiar evolució política de la nostra Administració autònoma ha tingut unes conseqüències tècniques de signe divers segons el cas. Així, mentre s'intenta contínuament aprofundir en la millora dels serveis de cara a l'administrat, ens podem trobar amb gravíssimes deficiències d'ordre intern, sobretot a nivell organitzatiu. D'aquestes deficiències, n'hem heretat problemes concrets de magnitud considerable. Un d'ells és la «Memòria Institucional», els arxius administratius.

La situació actual dels arxius dels Departaments i Organismes autònoms és delicada i en molts casos perillosa. En realitat, tenim descontrolada una part enorme de la documentació generada durant aquests deu anys d'autogovern, i la cosa no sembla que ara per ara tingui aparença de solucionar-se aviat. Això a part, tenim presents encara dificultats en la gestió documental dels nostres cossos administratius, causades, en bona part, per les disfuncionalitats lògiques que s'esdevenen en una organització que ha crescut enormement i espasmòdicament. Clar i net, els papers no es troben sempre que es necessiten i quan es troben és després d'invertir temps i recursos, amb el lògic increment dels costos de gestió.

Afortunadament, aquesta situació ha estat assumida en més d'una instància responsable, la qual cosa permet d'albirar algun canvi positiu en la qüestió.

Per exemple, el Comitè Assessor per a l'Estudi de l'Organització de l'Adminis-

tració de la Generalitat, que dirigeix Mª Lluïsa Florensa sota la presidència del M.H. President, i del qual formen part tots els Secretaris Generals dels Departaments, ha fixat una atenció especial en el problema que ens ocupa. En principi, pot servir d'indicació que aquest Comitè hagi elegit el tema dels Arxius com un dels quatre grans problemes que cal racionalitzar amb absoluta urgència: això ja ens diu fins a quin punt s'ha aguditzat el conflicte.

Per altra part, i com a resultat d'aquesta sensibilització, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya ha decidit incloure l'Arxivística i el Registre com a assignatures obligatòries dins els cursos complementaris de formació del personal pertanyent als grups C (Administratius) i D (Auxiliars) de la Funció Pública catalana. Amb això s'esmena l'error comès en el moment de fixar els temaris d'oposicions, en els quals, a diferència dels de l'Estat i els de l'Administració Institucional, no fou prevista la matèria.

En un sentit diferent, el *Servei d'Arxius del Departament de Cultura* endegà el funcionament del *Comitè per a la Racionalització dels Arxius Administratius*. Bàsicament, aquest Comitè té l'objectiu de fixar una coordinació entre tots els Departaments per procedir als traspassos de documentació a l'*Arxiu Nacional de Catalunya*. A més, aquesta coordinació cercada ha de permetre un coneixement de la realitat absolutament necessari per poder redactar amb viabilitat els *Reglaments* que

desenvoluparan la Llei d'Arxius de Catalunya.

Això no obstant, hem de significar que la mesura més pràctica i propera que cal considerar és la generada per l'esmentat *Comitè Assessor de l'Organització*. Aquest òrgan fixa la seva política d'actuació en un nivell eminentment organitzatiu, tot endegant ponències i grups de treball per tal d'elaborar uns *Manuale de Normes i Procediments* que han d'ésser les eines més directes de la racionalització administrativa. Un d'aquests Manuals, que ara s'està acabant d'enllestir, ha de normalitzar tota la gestió arxivística aplicada. Podem dir-ne que no s'adreça pròpiament a l'arxivatge definitiu, és a dir a les tècniques tradicionals d'organització dels Arxius Centrals, sinó que té com a objectiu primari definir amb tota la concreció possible el procés de la *gestió documental* que han de seguir els usuaris per evitar els costos marginals provocats fins ara pel desgavell. Dit d'una manera més planera, el Manual té la intenció de contribuir a fer possible una cosa tan senzilla com és informar l'usuari administratiu sobre com ha de classificar cada document de gestió, i explicar-li, de passada, què és un conjunt documental seriat, amb quins criteris normalitzats s'ordena, i quin és el cicle vital d'aquest document. Tècnicament, el sistema dissenyat a través del Manual s'inspira clarament en el *Record Management* aplicat pel *Civil Service* nord-americà, deficientment traduït entre nosaltres amb el nom de gestió documental; no obstant això, el sistema del nostre Manual no pretén imposar la sistematització dels registres sobre els criteris orgànics de la relació documental administrativa. Allò que sí ha contemplat amb tota pulcritud és la planificació organitzativa del control arxivística a través de les *Unitats d'arxivatge*, per

mitjà de les quals els responsables de l'organització podran gaudir d'una valuosa informació complementària per la via de l'anàlisi documental dels seus serveis i seccions. Per últim, la terminologia elegida intenta respectar el sentit dels conceptes del *Record Management*, i només evita aquells que poden induir a la confusió (així, per exemple, no s'usa el mot «registre» sinó el d'«element», i tampoc el de «secció», atesa la seva coincidència amb l'òrgan administratiu).

Caldrà veure com evoluciona el grau d'implantació del Manual d'Arxius per poder apreciar quins són els resultats de l'aplicació d'un sistema normalitzat de gestió documental amb vista als Arxius definitius. Ara per ara, la manca de personal tècnic i de recursos en la majoria dels Departaments i Organismes autònoms fa pensar que les conseqüències trigaran a fer-se visibles.

Intentarem, tot seguit, perfilar una semblança aproximada de la realitat actual dels Arxius Centrals de l'Administració catalana. Abans, però, cal parar un esment especial en certs punts que poden ésser referenciadors per als qui desconeixen el tema.

1.- Un bon nombre de Departaments no tenen Arxiu Central ni, lògicament, personal específic responsable. És més, alguns Serveis Centrals ni tan sols no s'han plantejat a hores d'ara com organitzar la documentació que han generat en aquests deu anys de gestió.

2.- Els Serveis Centrals de cada Departament són un món absolutament invertibrat respecte dels Serveis Territorials. És per aquest motiu que mai no parlem d'*Arxius Generals* sinó d'*Arxius Centrals*. Això a part, la conseqüència pràctica immediata és que la documentació d'aquests darrers esdevé encara més abandonada i descontrolada.

3.- El personal al servei dels arxius administratius de la Generalitat es troba, a nivell de Funció Pública, en una situació totalment desarticulada i sotmesa a una arbitrietat preocupant, a diferència del que succeeix amb el personal de la *Xarxa d'Arxius Històrics*, que presenta una homogeneïtat total en aquest respecte.

4.- Els Arxius Centrals no disposen encara de cap normativa unificada ni de cap reglament o disposició que els afecti. Tampoc no existeix cap tipus de control o d'intervenció sobre el funcionament, ni a nivell particular de cada Departament ni a nivell general de tota l'Administració.

5.- A causa de la indefinició que encara existeix sobre els diversos òrgans que componen les Secretaries Generals de cada Departament, ens trobem que l'adscripció de la responsabilitat de l'Arxiu Central varia segons el cas i també evoluciona amb el temps. Així, per exemple, ens podem trobar que l'Arxiu és adscrit a la secció de Règim Interior (Ensenyament), al Gabinet Tècnic (Justícia), a la Secretaria Administrativa (Agricultura, Indústria), o també directament al Secretari General (Obres Públiques). Tot això no és més que el reflex de les diverses concepcions funcionals que hom pot trobar, segons les persones que hagin estructurat les necessitats de serveis de cada Departament.

6.- És usual que l'Arxiu vagi lligat amb el Registre General en un sol negociat administratiu, excepte en alguns casos concrets, com podria ésser el de Justícia. Aquesta unió és del tot lògica i racional, però comporta les més de les vegades problemes d'integració «física» per a la persona responsable, atès que solen trobar-se separades, ambdues funcions.

7.- Per últim, cal no oblidar que les condicions materials que hom atorga als

Arxius Centrals fan que semblin més un lloc de càstig encobert que no pas cap altra cosa. En alguns d'ells, a més de trobar-se en soterranis aïllats, no es disposa ni de calefacció ni de la renovació d'aire adequada, a més de mantenir uns nivells d'humiditat excessius i permanents.

Procedirem ara al repàs orgànic de la situació. Començarem pels Departaments i Organismes que no disposen encara ni d'Arxiu Central ni de personal específic responsable.

Aquest grup el formen, en primer terme, el Departament de Cultura (que en principi és el responsable dels arxius), i el Departament de Treball, els quals encara no han comunicat cap decisió pel que fa al cas, tot i que les unitats administratives es troben al límit físic a causa de l'augment del paper.

Alguns departaments, tot i que tampoc no han creat l'Arxiu Central, han fet alguna cosa sobre l'assumpte. Aquest és el cas del Departament d'Economia i Finances, que ha mostrat una notable preocupació per conservar adequadament la documentació comptable, per a la qual han disposat un magnífic mobiliari arxivístic. El Departament de Governació també va articular una solució concreta per a un problema parcial d'una de les seves Direccions Generals, que va consistir en la contractació d'una empresa privada de consultoria i organització, els serveis de la qual són avui de difícil avaluació pràctica. Al Departament de Presidència, el problema ha esdevingut especialment delicat degut a la complexitat de la documentació, que ha provocat una confusió arxivística intolerable, enfront de la qual sembla que s'estan adreçant algunes iniciatives de racionalització parcial. Quant al Departament de Comerç i Turisme, tot i que no disposa encara

d'Arxiu Central com en els casos anteriors, té la intenció de fer quelcom en aquest aspecte, però no es coneix encara la concreció d'aquesta idea.

Pel que fa als dos grans organismes autònoms actuals, hem de dir que l'ICS (Institut Català de la Salut) presenta ja un enorme volum documental, però tampoc no ha vertebrat cap Arxiu Central; quant a l'*Escola d'Administració Pública de Catalunya*, s'ha d'assenyalar el fet de disposar de personal professional en aquest àmbit, que es fa càrrec del Centre de Documentació d'aquest organisme. Els altres organismes autònoms actualment encara no tenen un volum documental excessivament gran, perquè les seves dimensions són limitades i fa relativament pocs anys que funcionen. Malgrat tot, no hi ha dubte que tindran ben aviat un problema d'arxiu i no pas petit.

Un segon bloc de Departaments, el formen aquells que ja tenen el personal específic i no tardaran a tenir un Arxiu Central en funcionament. El Departament de Justícia es troba en aquesta situació: ja té gairebé enllestit tot el mobiliari i les altres instal·lacions de l'Arxiu Central. A Justícia, com al Departament d'Indústria i Energia, l'endegament de la funció arxivística s'esdevingué a través dels Plans d'arxivatge elaborats per Na Vinyet Panyella, que han tingut un excel·lent resultat pràctic i el criteri orgànic dels quals ha inspirat, en bona part, el Manual d'Arxius.

Molt similar és la situació actual del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, on la responsable és una professional documentalista, a la qual, com en el cas d'Indústria, no se li ha reconegut la titulació superior. En aquest cas, però, la seva funció no contempla la globalitat dels Serveis Centrals del seu Departament sinó

unes unitats determinades, per la qual cosa encara no podem parlar amb propietat d'Arxiu Central.

Un tercer bloc departamental és el format per Agricultura, Ramaderia i Pesca, Ensenyament i Sanitat i Seguretat Social. En el primer d'aquests departaments, el d'Agricultura, la situació és més que esperançadora, atès que ens trobem davant d'un Arxiu Central organitzat des de mitjan 1985, en ple funcionament i totalment integrat dins l'organització departamental. Quant al Departament d'Ensenyament, hem de destacar que, malgrat les deficiències que sempre genera una organització tan enorme i complexa, els diferents responsables sempre han cercat alguna forma de superar el problema del gegantí volum documental generat; per aquest motiu potser, Ensenyament presenta ara per ara les notes de normalitat més completes: personal qualificat, amb la titulació corresponent, i responsabilitat limitada a l'Arxiu Central (vinculat a tots els Serveis Centrals). Per últim, resta el Departament de Sanitat i Seguretat Social. Aquest cas és digne de menció per la responsabilitat demostrada pels seus caps, que es feren càrrec del desgavell produït per deu anys de gestió i entengueren que calia una solució prèvia a la creació de l'Arxiu Central: la contractació d'una companyia privada d'arxivatge per a la reorganització normalitzada de tota la documentació. Aquesta iniciativa, desenvolupada sota el control dels responsables tècnics de la normalització procedimental endegada pel *Comitè Assessor*, pot convertir l'Arxiu Central del Departament de Sanitat i SS.SS. en un model referencial ineluctable per a la resta de Departaments i Organismes Autònoms de la Generalitat de Catalunya.